

TERMİNOLOJİYE GİRİŞ

ATATÜRK
ÜNİVERSİTESİ

ATA-AÖF

TIBBİ TERMİNOLOJİ

Dr. Aslı KARA

İÇİNDEKİLER

- Terminolojiye Giriş
- Anatominin Tanımı
- Anatomik Pozisyon
- Anatomide Planlar ve Eksenler
- Vücut Boşlukları ve Bölgeleri
- Oluşumların Yerlerinin Belirlenmesinde Kullanılan Terimler

HEDEFLER

- Bu üniteyi çalıştıktan sonra;
 - Anatominin tanımını bilecek,
 - Anatomik pozisyonu tanımlayacak,
 - Anatomide planlar ve eksenler hakkında bilgi sahibi olacak,
 - Vücut boşlukları ve bölgeleri ile oluşumların yerlerinin belirlenmesinde kullanılan terimleri bileceksiniz.

ÜNİTE

1

GİRİŞ

Dünyada iletişimin hızlı gelişmesi hem yeni hem de var olan bilim dallarında kullanılan terminolojinin ortak olmasını zorunlu hâle getirmiştir. İnsanlık tarihinin en eski mesleklerinden birisi olan tıp, uluslararası özelliğinden dolayı ortak bir dilin kullanımına gereksinim duymuştur. Tıp terimi olarak kullanılan kelimeler, genellikle Latince kökenlidir. Ancak Grekçe ve diğer dillere ait kelimeler de kullanılmaktadır.

Bir ülkede yaşayan insanların ortak bir dille anlaşmaları ne kadar önemli ise, dünyada sağlık alanı ve diğer bilim dallarında çalışan insanların da ortak bir dille birbirlerini anlamaları o kadar önemlidir.

Sağlık alanında koruyucu, teşhis ve tedavi yöntemleri ile tıp fakültelerinde kullanılan terimlerin ortak olmasının bu bilim dalları çalışanlarına anlama kolaylığı sağlayacağı bir gerçektir. Bu nedenle sağlık kurumlarında teknik, yönetim ve sağlığa yönelik kelimelerin ortak bir dil olarak kullanılması önemlidir.

Özellikle tıp eğitiminde anatomik yapıların adlandırılmasında Latince kökenli kelimelerin kullanılması, hem eğitim öğretimde öğrencilerin yetişmesinde hem de sağlık alanında çalışma yapan araştırmacılara büyük kolaylık sağlayacaktır.

Ancak Latince ve Grekçe kökenli terimlerin, farklı ülke dillerinde -özellikle telaffuz yönüyle- değişiklik gösterebiliyor olması, sağlığın uygulamalı alanlarında ve tıp fakültelerinde olumsuzluklara sebep olmaktadır.

Sağlığın her alanında tıp terimleri birliğini sağlamak çok önemlidir. Ancak bunu sağlamak için çok daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, sağlık alanının her dalında tıp terimlerinin doğru olarak öğrenimini sağlamak ve ortak bir dilin kullanımına yardımcı olmaktır.

ANATOMİK TANIMLAR

Bu bölümde;

A- Anatominin tanımı,

B- Anatomik pozisyonun tanımı,

C- Anatomik planların (düzlemler) tanımı,

D- Anatomik eksenlerin (axes) tanımı,

E- Vücudun boşlukları,

F- Vücutta bulunan oluşumların yerlerinin belirlenmesinde kullanılan terimlere yer verilmiştir.

A- Anatominin Tanımı

İnsan vücudunun genel yapısı ve şeklini, vücudu oluşturan organların yerini, yapısını, şeklini, fonksiyonunu ve komşuluk ilişkilerini inceleyen bilim dalı olarak tanımlanır.

B- Anatomik Pozisyon

Ayakta dik duran bir şahsın başı dik, gözleri ve el ayakları öne bakacak şekilde, kolları her iki yanda sarkık, ayakları birleştirilmiş duruşuna anatomik pozisyon denir.

C- Anatomik Planlar (Düzlemler)

Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsın, belirli bölgelerinden geçen hayali düzlemler ve eksenler düşünülmüştür. Bu düzlemler ve eksenler insan vücudunu bölgelere ayırır. Bu durum insan vücudunda bulunan organ ve oluşumların hangi bölgelerde yer aldığını tespit için gereklidir.

Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsın vücudundan geçen üç ana düzlem bulunur.

Bu Düzlemler:

1-Planum sagittale:

Vücudu dikine ve önden arkaya doğru kesen düzleme denir. Bu düzlem ile vücut simetrik olmayan sağ ve sol iki bölüme ayrılır.

2-Planum transversum (planum horizontale):

Yere paralel olarak geçen, vücudu üst ve alt iki bölüme ayıran düzlemdir. Bu plan klinikte, axial plan olarak tanımlanır.

3-Planum coronale (planum frontale):

Vücudu dikine ve yukarıdan aşağıya doğru kesen düzleme denir Bu düzlem ile vücut ön ve arka iki bölüme ayrılır.

Sık kullanılan düzlemler

a-Planum medianum: Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsın vücudunun tam ortasından geçen ve vücudu sağ ve sol iki simetrik parçaya ayıran düzleme denir.

b-Planum transpyloricum: Vücudun ön tarafında ve orta hatta olmak kaydıyla Sternum kemiğinin üst kenarı (incisura suprasternalis) ile symphysis pubica arasındaki mesafeyi birleştiren eksenin orta noktasından geçen dik düzlemdir.

c-Planum subcostale: Thorax'ın ön tarafında bulunan arcus costalis'lerin en alt noktasından geçen yere paralel olan düzlemdir.

d-Planum supracristale: Os ilium'un (Os coxa kemiğinin bir bölümü) kanadı olan ala ossis ilii'nin üst kenarında bulunan crista iliaca'nın en üst noktasından geçen yere paralel olan düzlemdir.

e-Planum transtuberculare: Os coxa kemiğinde bulunan crista iliaca'nın dış dudığına ait tüberküllerden geçen, yere paralel düzleme verilen isimdir.

D-Anatomik Eksenler (Axes)

Genel olarak eklemlerde oluşan hareketlerin tanımlanabilmesi için eksenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu eksenler birbirlerine diktir.

Anatomide sık olarak üç temel eksen kullanılır.

Bu eksenler:

a-Axis sagittalis: Önden arkaya doğru geçen eksene denir.

b-Axis transversalis: Soldan sağa veya sağdan sola doğru geçen eksene denir. Bu eksen yere paraleldir.

c-Axis verticalis: Yukarıdan aşağıya doğru uzanan ve yere dik olan eksene verilen addır.

Eksenlerde Yapılan Hareketler

Anatomide kabul edilen bir kural vardır. Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsa ait eklemlerde meydana gelen hareketler, eksene dik düzlem üzerinde yapılır. Bu hareketler şu şekilde açıklanabilir:

a-Sagittal ekseninde yapılan hareketler:

Abductio: Gövdeden uzaklaşma hareketine verilen isimdir.

Örnek: Üst ekstremitenin gövdeden uzaklaşması

Adductio: Gövdeye yaklaşma hareketine denir.

Örnek: Üst ekstremitenin gövdeye yaklaşması

b-Transvers ekseninde yapılan hareketler:

Flexio: Öne doğru harekete verilen isimdir.

Örnek

- Başın ve gövdenin öne eğilmesi
- Üst ekstremitenin öne hareketi
- Kolun dirsek ekleminde bükülmesi
- Alt ekstremitelerde bacak ve ayağın arkaya doğru bükülme hareketi

Extantio: Arkaya doğru yapılan harekete denir.

Örnek

- Başın ve gövdenin arkaya doğru eğilmesi
- Üst ekstremitenin arkaya hareketi
- Fleksiyonda bulunan önkolun dirsek ekleminde kol ile düzleşmesi
- Alt ekstremitelerde fleksiyonda bulunan bacak ve ayağın öne doğru düzleşme hareketi

c-Vertikal ekseninde yapılan hareketler:

Rotasyon: Dönme hareketine denir

Örnek

- Başın ve gövdenin sağa ve sola dönmesi
- Üst ve alt ekstremitenin sağa ve sola dönme hareketine verilen isimdir.

Üst ekstremitenin içe dönmesine özel olarak *pronasyon*, dışa dönmesine ise *supinasyon* denir.

Alt ekstremitenin ayağın plantar bölgesinin (taban) içe dönmesine *inversiyon*, dışa dönmesine ise *eversiyon* denir.

Diğer Eksenler

Linea mediana anterior: Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsın ön tarafında yer alan ve gövdenin tam ortasından geçen vertikal eksene denir.

Linea mediana posterior: Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsın arka tarafında yer alan ve gövdenin tam ortasından geçen vertikal eksene denir.

Linea medioclavicularis: Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsın ön tarafında yer alan ve clavicula'sının orta noktasından geçen vertikal eksene verilen addır.

Linea mamillaris: Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsın ön tarafında yer alan ve meme bölgesi orta bölümünden geçen vertikal eksene denir. Bu eksen aynı zamanda linea medioclavicularis olarak da bilinir.

Linea sternalis: Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsa ait sternum'un lateral kenarından geçen vertikal eksene verilen addır.

Linea parasternalis: Linea sternalis ve linea medioclavicularis arasındaki mesafenin orta noktasından geçen vertikal eksene denir.

Linea axillaris anterior: Anatomik pozisyonda bulunan bir şahısta plica axillaris'in ön kenarından aşağıya doğru inen vertical eksendir.

Linea axillaris media: Anatomik pozisyonda bulunan bir şahısta fossa axillaris'in üst noktasından aşağıya doğru inen vertical eksendir.

Linea axillaris posterior: Anatomik pozisyonda bulunan bir şahısta plica axillaris'in arka kenarından aşağıya doğru inen vertical eksendir.

Linea scapularis: Gövdenin arka tarafında ve istirahat pozisyonunda bulunan bir şahısta scapula kemiğinin angulus inferior'undan geçen vertikal eksene denir.

Linea paravertebralis: Vertebralara ait processus transversus'larının uç noktalarına tekabül eden vertikal eksene denir.

E- Vücutun Boşlukları

İnsan vücudunda bulunan organların yerlerinin tanımlanmasında vücut boşluklarının önemi büyüktür. Bu boşluklar:

1-Ön tarafta bulunan boşluklar (Ventral boşluklar):

a-Cavitas Thoracis

b-Cavitas Abdominalis(Abdominis)

c-Cavitas Pelvis

2-Arka tarafta bulunan boşluklar (Dorsal boşluklar)

a-Cavitas Cranii

b-Cavitas Spinalis

Tablo 1.1. Vücut boşluklarının isimleri, sınırları ve içlerinde bulunan oluşumlar

Boşluğun ismi	Boşluğun sınırları	Boşluk içinde bulunan oluşumlar
Cavitas Cranii	Nörocranium kemikleri ile sınırladığı boşluktur.	Beyin (encephalon bölümü), meninx (beni saran zar), sinirler, damarlar ve BOS bulunur.
Cavitas spinalis (canalis vertebralis içinde bulunur)	Columna vertebralis, discus intervertebralis ve bu oluşumlara tutunan ligamentlerin sınırladığı boşluktur.	Medulla spinalis, spinal sinir kökleri, meninx, bağ dokusu ve damarlar yer alır.
Cavitas Thoracis	Önde: Sternum Lateralde: Costalar Arkataraf: Thorakal Vertebralalar İntercostal aralıkta: Kaslar ile sınırlanmış boşluktur.	Kalp, akciğerler, trachea, oesophagus, büyük damarlar, sinirler ve lenf nodları
Cavitas abdominalis	Üst taraf: Diafragma Lateral taraf: Karın duvarı Ön taraf: Karın duvarı Alt taraf: Cavitas pelvis boşluğu ile sınırlı boşluktur.	Oesophagus, mide, incebağırsak, kalınbağırsak, dalak, böbrekler, gl.suprarenalisler, karaciğer, damarlar, sinirler ve lenf nodları
Cavitas pelvis	Üst taraf: Cavitas abdominalis Arka taraf: Sacrum Yan taraf: Pelvis duvarı	Mesane, genital organlar, colon sigmoideum, rectum, damarlar, sinirler ve lenf nodları

F-Vücutta Bulunan Oluşumların Yerlerinin Belirlenmesinde Kullanılan Terimler

İnsan vücudunda bulunan organ ve oluşumlar yerlerini, yönlerini ve pozisyonlarını tanımlamak için anatomik kelimelerden yararlanılır.

Bu kelimelerin bir kısmı Tablo 1.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 1.2. Anatomik terimler.

Terimin adı	Tanımı	Örnek
Anterior	Vücudun ön tarafında bulunan oluşumlar veya aynı iki oluşumdan ön tarafta bulunan için kullanılan kelimedir.	M. serratus anterior A. intercostalis anterior
Posterior	Vücudun arka tarafında bulunan oluşumlar veya aynı iki oluşumdan ön tarafta bulunan için kullanılan kelimedir.	M. serratus posterior A. intercostalis posterior
Superior	Vücudun üst tarafında bulunan oluşumlar için kullanılan kelimedir.	V. cava superior Sinus sagittalis superior
Inferior	Vücudun alt tarafında bulunan oluşumlar için kullanılan kelimedir.	V. cava inferior Sinus sagittalis inferior
Lateralis	Vücudun orta hattından uzak oluşumlar için kullanılır.	Margo lateralis Epicondylus lateralis
Medialis	Vücudun orta hattına yakın oluşumlar için kullanılır.	Margo medialis Epicondylus medialis
Profundus	Vücutta bulunan iki oluşumdan derinde bulunan için kullanılan kelimedir.	M. flexor digitorum profundus Anulus inguinalis profundus
Superficialis	Vücutta bulunan iki oluşumdan yüzeysel olan için kullanılan kelimedir.	M. flexor digitorum superficialis Anulus inguinalis superficialis
Proximalis	Gövdeye yakın oluşum için kullanılan kelimedir.	Extremitas proximalis Phalanx proximalis
Distalis	Gövdeye uzak oluşum için kullanılan kelimedir.	Extremitas distalis Phalanx distalis
Ventralis	Vücudun ön tarafı için kullanılan kelimedir.	Ramus ventralis
Dorsalis	Vücudun arka tarafı için veya arka tarafta bulunan oluşumlar için kullanılan kelimedir.	A. dorsalis scapula Ramus dorsalis
Cranialis	Vücudun üst tarafı için kullanılan kelimedir.	Cavitas cranialis
Caudalis	Vücudun alt tarafı için kullanılan kelimedir.	Cauda equina
Dexter	Vücutta bulunan iki aynı oluşumdan sağ tarafta olan için kullanılan kelimedir.	A. pulmonalis dextra
Sinister	Vücutta bulunan iki aynı oluşumdan sol tarafta olan için kullanılan kelimedir.	A. pulmonalis sinistra
Apicalis	Anatomik bir oluşumun en üst bölümü için kullanılan kelimedir.	Apeks pulmonis
Basalis	Anatomik oluşumun tabanı için kullanılan kelimedir.	Basis mandibula

Özet

- Tıp biliminde kullanılan terimler, genellikle Latince kökenlidir. Ancak Grekçe ve diğer dillere ait kelimeler de kullanılmaktadır.
- Bu bölümde; anatominin tanımı, anatomik pozisyon, anatomik planlar ve eksenler, vücudun boşlukları ve bölgeleri ve oluşumların yerlerinin belirlenmesinde kullanılan terimler anlatılmıştır.
- İnsan vücudunun yapısını, şeklini ve vücudu oluşturan organların yerini, yapısını, şeklini, fonksiyonunu ve komşuluk ilişkilerini inceleyen bilim dalı anatomi olarak adlandırılır.
- Ayakta dik duran bir şahsın ayakları birleştirilmiş, kolları her iki yanda sarkık durumda, gözleri ve el ayası öne bakacak pozisyona anatomik pozisyon denir.
- Anatomide; planum sagittale, planum horizontale (transversale) ve planum coronale (frontale) olmak üzere üç ana plan, axis transversalis, axis sagittalis ve axis verticalis olmak üzere üç ana eksen bulunur.

Ödev

- Eksenler ve düzlemlerin şekillerini çizerek çalışma yapınız. Verilen kaynak kitaplardan yararlanabilirsiniz.

Değerlendirme sorularını sistemde ilgili ünite başlığı altında yer alan “bölüm sonu testi” bölümünde etkileşimli olarak cevaplayabilirsiniz.

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıdaki düzlemlerden hangisi vücudu sağ ve sol iki bölüme ayıran düzlemdir?
 - a) Planum Horizontale
 - b) Planum Transversus
 - c) Planum Sagittale
 - d) Planum Coronale
 - e) Planum Frontale
2. Aşağıdaki eksenlerden hangisi vücudu yukarıdan aşağıya ve yere dik olan eksendir?
 - a) Horizontal
 - b) Transvers
 - c) Sagittal
 - d) Vertical
 - e) Frontal
3. Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsın vücudunun tam ortasından geçen ve vücudu sağ ve sol iki simetrik yarıma ayıran düzleme ne ad verilir?
 - a) Planum medianum
 - b) Planum subcostale
 - c) Planum transpyloricum
 - d) Planum supracristale
 - e) Planum transtuberculare
4. Aşağıdaki hareketlerden hangisi transvers ekseninde yapılır?
 - a) Abduction
 - b) Adduction
 - c) Flexion
 - d) Pronation
 - e) Supination
5. Alt ekstremitenin ayak bölgesinde plantar bölgenin (taban) içe dönmesine ne ad verilir?
 - a) Inversion
 - b) Extantion
 - c) Flexion
 - d) Abduction
 - e) Evertion

6. Anatomik pozisyonun tanımında aşağıdakilerden hangisi bulunmaz?
- a) Ayakta dik durma
 - b) Kollar yana sarkık
 - c) Gözler karşıya bakacak
 - d) Ayakları bitişik
 - e) El sırtı öne bakacak
7. Anatomik pozisyonda bulunan bir şahsın ön tarafında yer alan ve gövdenin tam ortasından geçen vertikal eksene ne ad verilir?
- a) Linea mediana posterior
 - b) Linea axillaris anterior
 - c) Linea mediana anterior
 - d) Linea axillaris posterior
 - e) Linea medioclavicularis
8. Aşağıdakilerden hangisi vücut boşluklarından değildir?
- a) Cavitas cranii
 - b) Cavitas femoralis
 - c) Cavitas abdominis
 - d) Cavitas spinalis
 - e) Cavitas thoracis
9. Vücudun üst tarafında bulunan oluşumlar için kullanılan terim aşağıdakilerden hangisidir?
- a) Inferior
 - b) Lateralis
 - c) Medialis
 - d) Superior
 - e) Distalis
10. Beyin, aşağıdaki boşluklardan hangisinin içerisinde yer alır?
- a) Cavitas thoracis
 - b) Cavitas abdominalis
 - c) Cavitas spinalis
 - d) Cavitas pelvis
 - e) Cavitas cranii

Cevap Anahtarı

1.C, 2.D, 3.A, 4.C, 5.A, 6.E, 7.C, 8.B, 9.D, 10.E

YARARLANILAN VE BAŞVURULABİLECEK DİĞER KAYNAKLAR

- Akkin, S. M. ve Toprak, M. (1993). Genel Anatomi Terminolojisi ve Kullanım Özellikleri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi.
- Anatomy, TV-Anatomy-Study Guides Anatomical Language.
- Arıncı, K. ve Elhan, A. (1983). Anatomi Terimleri (Nomina Anatomica), Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları.
- Arıncı, K. ve Elhan, A. (1997). Anatomi, 2. Baskı, Ankara: Güneş Kitapevi.
- Artukoğlu, M.A. (1997). Tıbbi Terminoloji, 1. Cilt, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksekokulu Yayınları.
- Artukoğlu, M. A., Kaplan, A. ve Yılmaz, A. (2002). Tıbbi Dokümantasyon, Ankara: Türksev Yayıncılık.
- Arslantaş, D. ve Ark. (2012). Tıbbi Terminoloji, 1. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları (Açıköğretim Fakültesi Yayınları).
- Balci, A. E. (2001). Tıbbi Dokümantasyon ve Tıbbi Arşivler, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yayınları.
- Cankur, Ş. ve Kanbir, O. (2010). Spor Anatomisi, 1. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi.
- Dorland, W. A. (1988). Dorland's Illustrated, Medical Dictionary, 27th Edition, Philadelphia and London: W. B. Saunders Company.
- Dere, F. (2000). Anatomi Atlası ve Ders Kitabı, 5. Baskı, Adana: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Drake, R. L., Vogl, A. W., Mitchell, A. W. M., Tibbitts, R. M. ve Richardson P. E., (Çeviri Editörleri: İlgi, S., Yıldırım, M.). (2009). Gray's Anatomi Atlası. Ankara: Güneş Tıp Kitapevleri.
- Ekinci, S. ve Hatipoğlu, H. G. (2005). Yüksekokullar Tıbbi Terminoloji Ders Kitabı, 1. Baskı, Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Eroğlu, F. ve Polat, M. (2009). Tıbbi Terminoloji, 1. Baskı, Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Kavukçu, S. (1998). Tıbbi Terminoloji, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Kocatürk, U. (1994). Açıklamalı Tıp Terimleri Sözlüğü, 6. Basım, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kuyucu, Y. (1988). Tıp Terimlerinin Oluşması İle İlgili Genel Bilgiler ve Fonksiyonel Anatomi Terimleri Sözlüğü, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2008). Büro Yönetimi ve Sekreterlik. Tıbbi Terminoloji (Tedavi Hizmetleri), Ankara. <http://mepeg.meb.gov.tr> [Erişim tarihi: 01.01.2013].

- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2011). Sağlık Hizmetleri Sekreterliği. İnsan Anatomisine İlişkin Tıbbi Terimler, Ankara. <http://mepeg.meb.gov.tr> [Erişim tarihi: 01.01.2013].
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2011). Sağlık Hizmetleri Sekreterliği. Hareket ve Sinir Sistemi ile Psikiyatrik Hastalıklara ilişkin Tıbbi Terimler, Ankara. <http://mepeg.meb.gov.tr> [Erişim tarihi: 01.01.2013].
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2011). Sağlık Hizmetleri Sekreterliği. Solunum Ve Sindirim Sistemine ilişkin Tıbbi Terimler, Ankara. <http://mepeg.meb.gov.tr> [Erişim tarihi: 01.01.2013].
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2011). Sağlık Hizmetleri Sekreterliği. Kardiyovasküler Sistem ile Kan Ve Kan Yapıcı Organlara İlişkin Tıbbi Terimler, Ankara. <http://mepeg.meb.gov.tr> [Erişim tarihi: 01.01.2013].
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2011). Sağlık Hizmetleri Sekreterliği. Üriner, Genital ve Endokrin Sisteme ilişkin Tıbbi Terimler, Ankara. <http://mepeg.meb.gov.tr> [Erişim tarihi: 01.01.2013].
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2011). Sağlık Hizmetleri Sekreterliği. Göz, Kulak-burun-boğaz ve Deriye ilişkin Tıbbi Terimler, Ankara. <http://mepeg.meb.gov.tr> [Erişim tarihi: 01.01.2013].
- Mesut, R. (2011). Tıbbi Latince, 2. Baskı, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri Ltd. Şti.
- Mesut, R. (2011). Tıbbi Terminoloji, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri Ltd. Şti.
- Moore, K. L. (2006). Clinically oriented anatomy, 5th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Öztürk, L., Aktan, Z. A. ve Varol, T. (1997). İşlevsel Anatomi, 1. baskı, İzmir: Saray Tıp Kitabevleri.
- Pabst, R. ve Putz, R. (Çevirenler: Elhan, A., Karahan, S. T.). (2006). Sobotta İnsan Anatomisi Atlası (Baş, Boyun, Üst Ekstremité) 1. Cilt, 22. Baskı, Almanya. Beta Basım Yayın Dağıtım A. Ş.
- Pabst, R. ve Putz, R. (Çevirenler: Elhan, A. ve Karahan, S. T.). (2006). Sobotta İnsan Anatomisi Atlası (Gövde, Organlar, Alt Ekstremité) 2. Cilt, 22. Baskı, Almanya. Beta Basım Yayın Dağıtım A. Ş.

- Saladin, K. S. (2004). Anatomy and Pysiology: The unity of form and function, 3rd, New-York: McGraw-Hill.
- Sancak, B. ve Cumhur, M. (2008). Fonksiyonel Anatomi (Baş-Boyun ve İç Organlar), 4. Basım, Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Snell, R. S. (1995). Clinical Anatomy, Fifth edition. New York: Little, Brown and Company.
- Standring, S. (2008). Gray's Anatomy, The Anatomical Basis of Clinical Practice, 40th Edition, Spain: Churchill Livingstone Elsevier
- Taner, D. (2000). Fonksiyonel Anatomi, 2. Basım, Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Taner, D. (2008). Fonksiyonel Nöroanatomi, 7. Basım, Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Tengilimoğlu, D. ve Çıtak, N. (2003). Yönetici ve Tıp Sekreterliği, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Terminologia Anatomica (1998). International Anatomical Terminology. FCAT (Federative Committee on Anatomical Terminology). George Thieme Verlag, Germany.
- Toprak, M. ve Akkın, S. M. (1998). Anatomi Ders Kitabı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları.
- Uçmaz, R. (2002). Tıbbi Dokümantasyon II (Tıbbi –Arşivcilik), Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.